

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е

№ 3898

гр. София, 05.12.2023 г.

В И М Е Т О Н А Н А Р О Д А

Върховният касационен съд на Република България, второ гражданско отделение, в закрито заседание на петнадесети ноември две хиляди двадесет и трета година, в състав:

Председател: ПЛАМЕН СТОЕВ

Членове: ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА

РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА

като разгледа докладваното от съдия Янчева гр. дело № 1592 по описа за 2023 г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по чл. 288 ГПК.

Образувано е по касационни жалби вх. №№ 19464/16.09.2022 г. и 2360/03.02.2023 г., подадени от „Седем-осми“ АД, чрез адвокат Л. Н., срещу решение № 1057 от 17.07.2022 г. по гр. д. № 3622/2021 г. на Софийски апелативен съд и решение № 1569 от 19.12.2022 г. по същото дело, постановено по реда на чл. 247 ГПК.

С атакуваните пред ВКС решения е отменено в отхвърлителната му част - за разликата между 25 000 лв. и 50 000 лв. - решение от 09.07.2021 г., постановено по гр. д. № 16551/2019 г. по описа на Софийски градски съд, като вместо това „Седем-осми“ АД е осъдено да заплати, на основание чл. 49 ЗЗД, на К. Т. П. допълнителна сума от 25 000 лв., представляваща обезщетение за неимуществени вреди - вътрешно неспокойство, потиснатост, тревожност, накърнена социална вграденост поради проявено чувство за обида поради шаржирането на личността ѝ в скечове, излъчвани в „Шоуто на Слави“ в периода 12.06.2015 г. - 22.07.2019 г., ведно със законната лихва върху главницата от 25 000 лв., считано от 18.12.2019 г. до изпълнение на задължението; потвърдено е първоинстанционното решение в осъдителната му част.

Въззивният съд, сезиран с жалби и от двете страни, е изложил, че по делото е приета техническа експертиза, извършена от вещото лице Н. Х. - специалист киберпрестъпления. В заключението си експертът е възпроизвел в текстови вид излъчените на 12.06.2015 г., 02.02.2017 г., 22.08.2018 г., 19.11.2018 г., 29.11.2018 г., 21.12.2018 г., 29.01.2019 г., 18.03.2019 г., 12.07.2019 г., 22.07.2019 г. в „Шоуто на Слави“ скечове, в които актьор пресъздава образа на ищцата. В проведеното на 14.05.2021 г. съдебно заседание, в което експертизата е приета, вещото лице е заявило, че при анализ на записите на предаванията, записите на събраните като веществени доказателства компактдискове и исковата молба, се установява, че записът на дисковете не е манипулиран и цитираните в исковата молба реплики са изречени действително в ефир.

Софийски апелативен съд е приел, че първостепенният съд е възпроизвел точно квалифицираните от него като обидни и засягащи честта на ищцата изрази, съдържащи се и в описаната по-горе експертиза, поради което не е необходимо думите от скечове да бъдат повторно дословно възпроизведени и във

въззивното решение. Посочил е, че най-общо те се групират в такива, отнасящи се до личността на ищцата (третирана като непривлекателна), до сексуалния живот на ищцата (третиран като отсъстващ/неинтензивен) и до правоговора на ищцата (пародират се изразни средства, вложени като думи на ищцата). Направил е извод, че освен че т.нар. скечове са проява на недобър артистичен вкус, внушенията за външността, правоговора и сексуалния живот на ищцата представляват недопустимо навлизане в лична сфера. Внушенията са позорящи и са в състояние да предизвикат заявените от П. неимуществени вреди. Налице е центриране на образа ѝ в предаванията и проявеното постоянство не позволява да се приеме, че всяко шаржиране е отделен деликт, със самостоятелни вредоносни последици. Настойчивостта на сценаристите и водещия обосновава кумулиране на неимуществените вреди. Очертава се тенденциозност, която надхвърля мярата на допустимо осветяване на личност, популярна в медийното пространство.

Софийски апелативен съд е счел за неотнормимо към деликтното поведение публикуването на материали в медии, несвързани с ответника, разискващи ищцата. Изложил е, че ако и доколкото в тях има обидни за нея квалификации или твърдения, нейно право е да претендира обезщетение за неимуществени вреди.

Въззивният съд е възпроизвел събраните по делото гласни доказателства:

Според свидетеля Я. Д. скечовете по адрес на ищцата приличали на кампания. В поне 7-8 предавания тя била таргетирана като публично лице за осмиване и опозоряване. След 2-3 месеца започнала да приема предаванията с гняв. Наблюдавала се динамика в отношението на ищцата спрямо скечовете. След третото предаване тревожността ѝ нараснала. Според свидетеля тя „излязла от релси“. Мнение на свидетеля е, че такава подигравка може да убие човек. Става дума за най-гледаното предаване, в най-гледаното време. За няколко месеца ищцата не била психологически в строя. Свидетелят не знае дали ищцата е ползвала помощ на психолог. Не е имало друго основание за кризата в психиката на ищцата. През това време тя работела като журналист. Свидетелят се опитвал да разсее П., канейки я да излязат, но тя отказвала, въпреки че принципно била отворен човек, който обича да излиза и контактува. От началото на делото (конкретното) ответникът спрял да пародира ищцата.

Свидетелят П. Д. помни, че в рамките на 1 година имало около 10 скеча с ищцата. Тя получила уплаха да излиза сред хора. Изпаднала в депресия. Испитвала мнителност, че хората я гледат и я коментират. Станала нервна и избухлива. Плачела по телефона и отказвала да излиза, въпреки че обичала да посещава изложби, заведения... През това време с нея контактувала съпругата на свидетеля. Професионализмът ѝ помогнал да запази работата си през този период. На свидетеля не е известно да е имало друго основание ищцата да се чувства зле.

При така установените вреди въззивният съд е направил извод, че сумата от 50 000 лв. се явява справедлив еквивалент за страданията, обидата, променения начин на живот, предизвикани от медийния интерес в предаването „Шоуто на Слави“ към журналистката К. П.

Жалбоподателят счита решението на въззивния съд за неправилно – незаконосъобразно, необосновано и постановено при съществени нарушения на съдопроизводствените правила.

В изложението по чл. 284, ал. 3, т. 1 ГПК се позовава, на първо място, на основание за допускане на касационно обжалване по чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК, като формулира следните въпроси:

1. В случай, когато отделните деликти са през значителен интервал от време, следва ли да се определя общо обезщетение за претърпените вреди; Когато едно от процесните телевизионни предавания е излъчено през 2015 г., второ - през м. юни

2017 г., а останалите предавания са излъчени след м. август 2018 г., може ли да се приеме, че се касае за незначителен интервал от време и може ли да се присъди общо обезщетение или в този случай вредите следва да се отграничат; Какъв е критерият за определяне на общо обезщетение за неимуществени вреди - само времеви (публикации и излъчвания през незначителен период от време) или съществува и друг критерий.

Визира се противоречие по тези въпроси с приетото в: решение № 263/15.02.2013 г. по гр. д. № 1740/2011 г. на ВКС, III г. о. и съдебно решение № 129/29.06.2015 г. по гр. д. № 7040/2014 г. на ВКС, III г. о.

2. В случай, когато се присъжда обезщетение по чл. 49, във вр. с чл. 45 ЗЗД, следва ли решаващият съд/въззивният съд да посочи конкретните изрази, които представляват противоправно поведение (обиди или клевети); Следва ли въззивният съд да отграничи обиди, клевети и оценъчни съждения.

По тези въпроси се сочи противоречие с решение № 253/29.01.2014 г. по гр. д. № 1251/2012 г. на ВКС, III г. о.

3. Длъжен ли е въззивният съд да мотивира решението си по обезщетение за неимуществени вреди, определено съгласно чл. 52 ЗЗД, и да изложи съображения при значителното му увеличаване в сравнение с присъденото от първоинстанционния съд (в случая два пъти), при съобразени от двете инстанции едни и същи факти и обстоятелства.

По този въпрос се твърди противоречие с: решение № 60246/12.01.2022 г. по гр. д. № 1265/2021 г. на ВКС, III г. о., решение № 163/04.10.2016 г. по т. д. № 3456/2015 г. на ВКС, I т. о. и съдебно решение № 139/28.01.2021 г. по т. д. № 1780/2019 г. на ВКС, II т. о.

4. При искиове за обезщетение по чл. 49, във вр. с чл. 45 ЗЗД и постановяване на съдебното решение, следва ли съдът да обсъди и вземе под внимание наличие на други негативни медийни публикации през процесния период; При искиове за обезщетение по чл. 49, във вр. с чл. 45 ЗЗД следва ли съдът да обсъди и цени наличието на информационен източник; При публикуване на снимки има ли значение дали снимката и съпътстващите изявления са публикувани по-рано в друга медия.

Твърди се противоречие с решение № 62/06.03.2012 г. по гр. д. № 1376/2011 г. на ВКС, IV г. о., решение № 253/29.01.2014 г. по гр. д. № 1251/2012 г. на ВКС, III г. о., решение № 129/29.06.2015 г. по гр. д. № 7040/2014 г. на ВКС, III г. о.

5. Кои са приложимите критерии при определяне на размера на присъденото обезщетение; Следва ли съдът да обсъди всички критерии, относими към размера на присъденото обезщетение; Има ли задължение въззивният съд, при определяне размера на обезщетението за неимуществени вреди, да извърши преценка на всички конкретни обстоятелства, имащи значение за прилагането на законовия критерий по чл. 52 ЗЗД, и да обсъди всички относими факти, доводи и възражения на страните, като посочи изрично кои обуславящи спорното право факти счита за установени и кои счита недоказани.

Визира се противоречие с приетото в: ППВС № 4/23.12.1968 г., решение № 62/2012 г. по гр. д. № 1376/2011 г. на ВКС, IV г. о., решение № 253/2014 г. по гр. д. № 1251/2012 г. на ВКС, III г. о., решение № 59/29.04.2011 г. по т. д. № 635/2010 г. на ВКС, II т. о., решение № 93/23.06.2011 г. по т. д. № 566/2010 г. на ВКС, II т. о., решение № 213/19.11.2019 г. по гр. д. № 714/2019 г. на ВКС, III г. о.

6. Какви са пределите при упражняване на правото свободно да се изразява мнение по смисъла на чл. 39 КРБ и чл. 10 ЕКЗПЧОС и налице ли е превишаване на тези предели при изказани негативни оценки спрямо публични личности; Противоправно ли е поведението при изказване на мнение с негативна оценка;

Следва ли публичните личности да търпят намеса в личния си живот и до каква степен; Представяват ли намеса в личния живот изявления по повод професионалната дейност на публична личност.

Визира се противоречие с: решение № 62/06.03.2012 г. по гр. д. № 1376/2011 г. на ВКС, IV г. о., решение № 129/29.06.2015 г. по гр. д. № 7040/2014 г. на ВКС, III г. о.

7. Носи ли се отговорност по чл. 49, във вр. с чл. 45 ЗЗД за медийни изявления, представляващи шарж и окарикатуряване на публични личности и в кои случаи; Представява ли противоправно поведение шаржът и окарикатуряването на публични личности (противоречие с решение № 204/12.06.2015 г. по гр. д. № 7046/2014 г. на ВКС, IV г. о.).

На второ място, в изложението е налице позоваване на основание за допускане на касационно обжалване по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпросите: В случай че се претендира обезщетение от няколко деликта (в случая от телевизионни предавания), и вредите, претърпени от едно/част от телевизионните предавания, не бъдат доказани, то може ли решаващият съд да присъди цялата претендирана сума; В случай че се претендират вреди от десет телевизионни предавания и техни повторения и повторения не бъдат доказани, то може ли решаващият съд да присъди цялата претендирана сума; В случай че деликтите не бъдат доказани като брой, присъждането на цялото претендирано обезщетение представлява ли нарушение на чл. 6, ал. 2 ГПК.

За тези въпроси жалбоподателят счита, че предвид ограничената съдебна практика, те са от значение за точното прилагане на закона и развитието на правото.

Насрещната страна не е подала отговор на касационната жалба.

Върховният касационен съд, състав на второ гражданско отделение, приема следното:

Касационната жалба е подадена в срока по чл. 283 ГПК срещу подлежащ на обжалване акт на въззивния съд и отговаря на изискванията на чл. 284 ГПК, поради което е процесуално допустима.

Допускането на касационно обжалване на въззивното решение е предпоставено от разрешаването на правен въпрос (материалноправен или процесуалноправен), който е обусловил правните изводи на съда по предмета на спора и по отношение на който са осъществени допълнителни предпоставки от кръга на визираните в ал. 1 на чл. 280 ГПК, както и при вероятна нищожност, недопустимост или очевидна неправилност на въззивното решение (чл. 280, ал. 2 ГПК). Съгласно дадените в ТР № 1/19.02.2010 г. по тълк. д. № 1/2009 г. на ОСГТК на ВКС, т. 1 разяснения задължение на касатора е да формулира обуславящия изхода на спора правен въпрос, който определя рамките, в които ВКС следва да селектира касационната жалба с оглед допускането ѝ до касационно разглеждане. Този въпрос следва да се изведе от предмета на спора и трябва да е от значение за решаващата воля на съда, но не и за правилността на съдебното решение, за възприемането на фактическата обстановка или за обсъждане на събраните доказателства. В съответствие с диспозитивното начало в гражданския процес ВКС може единствено да конкретизира и уточни поставения от касатора правен въпрос, но не може да го извежда от съдържанието на изложението, респ. от касационната жалба. Непосочването на такъв въпрос е достатъчно основание за недопускане на касационното обжалване при условията на чл. 280, ал. 1 ГПК. В т. 4 на ТР № 1/19.02.2010 г. по тълк. д. № 1/2009 г. на ОСГТК на ВКС е прието, че точното прилагане на закона и развитието на правото по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК формират общо правно основание за допускане на касационно обжалване, като правният

въпрос от значение за изхода по конкретно дело, разрешен в обжалваното решение, е от значение за точното прилагане на закона, когато разглеждането му допринася за промяна на създадената поради неточно тълкуване съдебна практика, или за осъвременяване на тълкуването ѝ с оглед изменения в законодателството и обществените условия, а за развитието на правото, когато законите са непълни, неясни или противоречиви, за да се създаде съдебна практика по прилагането им или да бъде тя осъвременена предвид настъпили в законодателството и обществените условия промени.

Настоящият съд намира атакуваното пред него решение за валидно и допустимо. Същото не е и очевидно неправилно, тъй като не е постановено при грубо нарушение на материалния и процесуалния закон и не е явно необосновано.

Не е налице основание за допускане на касационно обжалване по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК. Въпросите, по отношение на които се сочи наличието му, не са свързани с решаващите мотиви на въззивния съд, а са формулирани според защитната теза на жалбоподателя. Софийски апелативен съд не е заключил, че само част от твърденията от К. П. вреди са били доказани по делото, респ., че повторения на телевизионни предавания са останали недоказани.

Под № 1 в изложението са формулирани три въпроса, относно които е налице позоваване на основание за допускане на касационно обжалване по чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК. Същите не могат да доведат до допускане на касационно обжалване. Първият от тях е формулиран не според приетото от въззивния съд, а според становището на жалбоподателя; вторият е свързан с преценка на конкретната фактическа обстановка по спора, а третият не е бил предмет на разглеждане в цитираната практика на ВКС. в случая Софийски апелативен съд е направил решаващия извод за кумулиране (натрупване) на неимуществените вреди в резултат на проявеното постоянство в процесните предавания по шаржиране образа на ищцата, при което не може да се приеме, че са налице отделни деликти със самостоятелни вредоносни последици, като в това отношение не е визирана практика на ВКС, с която решението да влиза в противоречие.

Въпросите под № 2 в изложението не могат да обусловят допускане на касационно обжалване. Въззивният съд не е действал в нарушение на съдебната практика, като не е възпроизвел наново дословно конкретните изрази, за които е приета противоположност, след като е счел, че те са точно изложени в решението на първостепенния съд. Същият, макар и да не се е позовал изрично на разпоредбата на чл. 272 ГПК, е препратил в тази част към мотивите на първоинстанционното решение, каквато възможност му дава процесуалният закон. Същевременно, доколкото от мотивите на въззивното решение следва, че Софийски апелативен съд е намерил (както и първоинстанционният съд), че в случая става дума за осъществен състав единствено на обидата, очевидно за него не е съществувало задължение да отграничи обиди, клевети и оценъчни съждения.

Относно въпрос № 3 и свързаните с него въпроси под № 5, настоящият съд намира следното:

Съгласно приетото във визираното от жалбоподателя решение № 60246/12.01.2022 г. по гр. д. № 1265/2021 г. на ВКС, III г. о. в въззивният съд е инстанция, разглеждаща съдебния спор по същество, поради което следва да обоснове в мотивите си размера на обезщетението, което определя по справедливост съгласно критерия на чл. 52 ЗЗД. Ревизирането на изводите на първоинстанционния съд са косвен резултат от тази дейност. Въззивният съд обсъжда конкретните обстоятелства от значение за определянето на обезщетението по размер, указани в ППВС № 4/1968 г., а когато не възприема определеното на първа инстанция по справедливост обезщетение за неимуществени вреди и изменя

неговия размер, мотивира решението си в насоката, указана в установената съдебна практика на ВКС. Справедливо по смисъла на чл. 52 ЗЗД обезщетение означава да бъде определен от съда онзи точен паричен еквивалент на всички понесени от конкретното увредено лице болки, страдания и неудобства, не само с отражение върху здравето и психиката му, но създаващи и социален дискомфорт за определен период от време, които в своята цялост представляват конкретните неимуществени вреди. За да формира законосъобразно извод за конкретното проявление на претендираните неимуществени вреди, съдът следва да съпостави относимите обстоятелства, без да отдава изолирано или прекомерно значение на едни от тях за сметка на други, и при определяне на обезщетението по размер винаги да държи сметка за обществения критерий за справедливост, тъй като аналогични случаи следва да се обезщетяват равностойно. Същевременно в решение № 163/04.10.2016 г. по т. д. № 3456/2015 г. на ВКС, I т. о. и решение № 139/28.01.2021 г. по т. д. № 1780/2019 г. на ВКС, II т. о. е прието, че обосновката на собствените изводи по спора е дължима в още по-голяма степен при частична неправилност на първоинстанционното решение и различен краен резултат на спора.

Съдебният състав на ВКС, разглеждащ настоящото дело, споделя визираната по-горе съдебна практика по чл. 290 ГПК. Същият счита, че въззивният акт не се е отклонил съществено от нея, доколкото от изложените в него мотиви става ясно, че Софийски апелативен съд е заключил, че с разиграните в телевизионните предавания скечове недопустимо е засегната личната сфера на ищцата (относно външността, правоговора, сексуалния ѝ живот), като е налице кумулиране на вредите в резултат на настойчивостта на сценаристите и проявената тенденциозност. В продължение на значителен период от време К. П. се е чувствала обидена, търпяла е душевни страдания, променила е начина си на живот. Съдът е извел становището си за установените неимуществени вреди, за високия интензитет и продължителността на негативните изживявания от показанията на разпитаните свидетели, съгласно които тревожността на П. нараснала след третото предаване, тя станала нервна и избухлива, психически „излязла от релси“, изпаднала в депресия, станала мнителна, че хората я гледат и коментират, плачела и отказвала да излиза, като нямало друга причина за това ѝ състояние. Определеното обезщетение отговаря на критериите за справедливост по чл. 52 ЗЗД и се явява адекватно с оглед реалните неимуществени вреди, установени от въззивния съд по делото.

Първият въпрос от тези под № 4 е ирелевантен за спора, доколкото по делото липсват събрани доказателства душевното състояние на К. П. да е било повлияно и от други негативни медийни публикации в процесния период. Останалите два въпроса от тази група са зададени абстрактно и без връзка с конкретното дело, поради което също се явяват неотнормими.

По свързаните въпроси под №№ 6 и 7 не се констатира соченото противоречие по чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК.

Налице е утвърдена практика на ВКС по чл. 290 ГПК (напр.: решение № 253/29.01.2014 г. по гр. д. 1251/2012 г., III г. о., решение № 278/27.11.2019 г. по гр. д. № 1140/2019 г., III г. о., решение № 129/11.08.2020 г. по гр. д. № 2704/2019 г., IV г. о., решение № 50110/25.10.2022 г. по гр. д. № 4589/2021 г., I г. о.), споделяна и от настоящия съдебен състав, в която е прието следното:

В чл. 39-41 от Конституцията на република България и в чл. 10 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи е прогласено правото на всеки да изразява и разпространява мнение и да търси, получава и разпространява информация. В обсега на това право се включва свободата на всеки да отстоява своето мнение и да получава, съобщава и предава мнения, идеи или

информация независимо от начина на изразяване. Това е едно от основните права на личността. То е в основата на демократичните процеси, представлява един от най-важните принципи, върху които се гради всяко демократично общество, като същевременно е условие за напредъка на обществото и за развитието на всеки отделен индивид. Това право обаче не е абсолютно. Самите норми, които го прокламират, въвеждат някои ограничения, като не позволяват то да бъде използвано за накърняване и засягане на изрично изброените права и интереси, а също и в нарушение на общия за всички права чл. 57, ал. 2 КРБ, който не допуска злоупотреба с тях, както и упражняването им, ако се накърняват права или законни интереси на друг. Такова ограничително основание се съдържа и в текста на чл. 10, т. 2 от Конвенцията, допускащ ползването на свободата на изразяване на мнения да бъде обусловено от процедури, условия, ограничения или санкции, които са предвидени в закона, необходими са в едно демократично общество и са в интерес на надлежно указаните цели. Сред ценностите, чиято закрила е основание за ограничаване на правото на свобода на изразяване на мнения, основният закон изрично посочва присъщите на личността чест, достойнство, добро име. Те именно са обект на посегателство при нанасяне на обидата (умишленото унижаване достойнството на дадено лице посредством неприлично отнасяне с него) и на клеветата (съзнателното разгласяване на неистински позорни обстоятелства за дадено лице или приписване на престъпление другиму). Поради това гражданската отговорност за обида и клевета, като средство за защита на честта, личното достойнство и доброто име, представлява такова ограничение на правото на свобода на изразяване на мнения, което е допустимо и от Конституцията, и от Конвенцията. Свободата на изразяване на мнение е изключена в случаите, визирани в чл. 39, ал. 2 КРБ, но във всеки друг случай издателите на печатни или електронни произведения могат да разпространяват правомерно свои или чужди оценъчни съждения. Негативните оценки за определена личност, открояваща се по една или друга причина в обществения живот, не поражда отговорност, ако не засягат достойнството на личността, т.е. ако не осъществяват състава на обидата или състава на клеветата.

Въззивното решение е съобразено с горното, като е прието, че в конкретния случай са направени позорящи внушения за външността, правоговора и сексуалния живот на П., надхвърлящи мярата на допустимо осветляване на личност, популярна в медийното пространство.

Изложеното обуславя недопускане на касационно обжалване.

Воден от изложеното, Върховният касационен съд, състав на второ гражданско отделение,

О П Р Е Д Е Л И:

НЕ ДОПУСКА касационно обжалване на решение № 1057 от 17.07.2022 г. по гр. д. № 3622/2021 г. на Софийски апелативен съд, поправено по реда на чл. 247 ГПК с решение № 1569 от 19.12.2022 г. по същото дело.

Определението не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: